

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

II. De Natura & Varietate Sententiarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

menta, aliæque probationes novæ post conclusionem in causa producuntur, eorum receptio valet; quod tali casu à conclusionem recessum, eave à iudice revocata censetur, Felin. *ibid.* n. 17. & Panormit. *in c. Cum dilectus cit. n. 3.*

Octavo, quando in causa à partibus conclusum est cum protestatione & reservatione juris, instrumenta & probationes alias producendi: quam tamen reservationem in Camera Imperiali non admitti vel attendi, notat *cit.* Gaill. n. 15.

Nonò, quando tutoris vel alterius administratoris negligentia probationes omisæ sunt, minor, Ecclesia, & quicumque minoris jure gaudent, ad earum productionem etiam post conclusionem in causa admittuntur beneficio in integrum restitutionis, *c. Auditus 3. De in integ. restit. cit.* Felinus n. 23. & Gonzalez n. 7.

no. Decimo, in causis Summariis, in quibus iudex ad instantiam unius partis, alteram interrogare, ab eave instrumenti productionem petere potest, secundum Glossam in *Clement. Sape 2. V. Interrogabit, de V. S. & cit.* Felin. n. 19. apud quem aliqui huic exceptioni locum esse negant in ejusmodi causis prophanis & aliis casibus, ab eodem Interp. Gaill. *observat. cit.* & Mascardo *de Probat. conclus. 927. an. 7.* relatis.

Undecimo, in causis Appellationis instrumenta & probationes aliæ, quibus conclusio in causa in prima instantia obstabat, produci possunt in secunda, *l. Per hanc 4. C. de Temp. Appellat.* quod ulteriori productioni renuntiandò de secunda instantia cogitasse non videantur, Felin. *cit.* n. 23.

II. Duodecimo, demum generaliter quocumque litigantium alter ad instrumenti productionem admitti petit ex causa aliqua, quæ rationalis & iusta iudici videtur, ab isto etiam post conclu-

sionem in causa admitti potest, Maranta *de Ord. Judic. p. 6. Actu 9. n. 48.* & Pirthing *ad Rubric. de Fide Instrument. n. 42. in fine.*

ARTICULUS II.

De Natura & Varietate Sententiarum,

SUMMARIUM.

12. Sententia est pronuntiatio iudicis
13. Non etiam arbitri Compromissarii.
14. Dividitur in Definitivam & Interdicatoriam:
15. Quæ proprie dicta sententia est,
16. Et à Definitiva differt, quoad substantiam,
17. Appellationem,
18. Et revocationem.
19. Variis casibus revocari à proferente etiam ipsa nequit.
20. Et aliquando Simplex est.
21. Aliquando Mixta, habens vim definitivam.

Sententia, sic dicta à *Sentiendo*, in genere est Pronuntiatio iudicis super re, à litigantibus proposita, *Judicis*, inquam, non etiam arbitri Compromissarii; etsi enim arbitria ad iudiciorum normam redacta sint, *l. 1. ff. de Recept. arbitr.* & Compromissarius quoque super re à litigantibus proposita condemnandò vel absolvendò pronuntiet: controversiæ, quæ inter eos est, finem imponat: & propter similitudinem, quam cum sententia habet, arbitri pronuntiatio in Jure Sententia nominetur, *l. Dicitur 27. §. 2. l. Si de re §. 1. ff. l. 1. pr. & l. Cum auctea §. pr. V. Sin autem, C. de Recept. arbitr.* Sententia tamen Judicialis proprie non est per text.

per text. l. Quid ergo 13. §. 5. ff. de His, qui not. infam. Ratio est; partim defectus jurisdictionis, quam propriè dicta sententia exigit, & arbitro conferre privatorum in eum compromittentium consensus non potest, l. Privatorum 3. C. de Jurisdic. omn. jud. partim verò; quia à sententia propriè accepta licet appellare, & si non appelletur, res dicitur Judicata: ab arbitri autem pronuntiatione appellare non licet, l. 1. C. de Recept. arbitr. neque, si non appelletur, res dicitur judicata; ut ei, pro quo pronuntiatum est, competat exceptio Rei judicatæ, l. Ex compromisso 2. ff. Rubr. cit. Hunnius Vol. 2. in Treutl. disp. 23. q. 1. & Haunold. Tom. 5. de J. & J. Tract. 5. n. 4.

14. Sententia propriè dicta, in Scholasticis & in Foro recepta partitione, alia Definitiva, & alia Interlocutoria nuncupatur, juxta Rubric. C. de Sent. & Interlocut. quarum illa negotio seu causæ principaliter in judicium deductæ, absolvendò, finem imponit, Glossa in Clement. Unic. V. Definitiva, de Sequest. Panormit. in Rubric. n. 4. & Speculat. Tit. de Sententia, §. 2. n. 3. Ista autem sive Interlocutoria ferè inter principium & finem causæ, non super principali negotio, sed super incidenti, vel emergenti aliquo articulo est, l. Post sententiam 9. C. de Sent. & Interlocut. quæ v.g. super libello emendando, danda vel neganda dilatione, procuratore vel teste admittendo, repellendove &c. pronuntiat, cit. Glossa, Panormit. n. 5. & Speculat. n. 1. Ferè, inquam, hoc est, à potiori; quia aliquando, scilicet in processu Executivo interlocutoria locus est post sententiam definitivam, l. A. Divo 15. §. 2. ff. de Re judicata, & aliquando, ubi non est aliquid judicii initium & finis, Vallenf. ad hanc Rubric. §. 1. n. 6.

15. Hanc sententiæ partitionem accipitem

non obscure reddunt Rubrica cit. & Rubr. ff. de Sent. & Re judic. & de effectu Sentent. & Interlocut. dum enim Sententiam Interlocutioni opponunt, judicis pronuntiationem solummodo interlocutoriam sententiam propriè non esse; ac proinde istius divisionem in Definitivam & Interlocutoriam Juri non consentaneam, innuunt, ut arguunt Duarenus in l. 1. ff. de Re judic. & in hanc Rubr. Zasius n. 4. Sed contra communem sensum DD. aliorum, qui, Definitivam nobiliorem speciem, & antonomasticè Sententiam esse ac vocari, inficias non eunt; hujus tamen generatim sumptæ nomine Interlocutoriam quoque judicis pronuntiationem comprehendere volunt; cum hanc non obscure comprehendat l. fin. C. de Sent. & Interlocut. & clarè l. Intra utile 39. pr. ff. de Minoribus: & si Sententiæ nomine propriè acceptò sola definitiva veniret, verba Sententia definitiva, tanquam duo ejusdem significationis vocabula non satis aptè conjungerentur, l. Præses 3. l. Si judex 12. & l. fin. C. de Sent. & Interlocut. ut rectè observat Corvinus in Enarrat. C. Rubric. cit. post pr.

Neque obstant Rubrica cit. quia iis Sententiæ specificè accepta Interlocutionibus opponitur, tanquam minus nobili speciei illius, acceptæ generatim ferè, sicut ff. de Exceptionibus, Præscriptionibus & Præjudiciis, Exceptioni opponitur Præscriptio, quam illius generatim sumptæ speciem esse, nemo est, qui in dubium vocet.

Inter duas autem Sententias illas, 16. præterquam quòd negotio principali finem Definitiva, non etiam Interlocutoria imponat, complures differentia enumerant à Maranta de Ord. Judic. p. 6. de Sententia, à n. 3. Notabiliores sunt

Primò, Definitiva non valet, nisi parte citatà, l. de Unouoque 47. pr. ff. de Re judic.

T t t

judic. & Judiciario ordine observato, l. Hac lege 2. C. de Sent. ex brevic. recit. & l. Prolatam 4. C. de Sent. & interloc. quod tamen non servato & si magni præjudicii non sit, etiam parte non citata, lata interlocutoria valet, Maranta l. cit. n. 11. & 20.

Secundò, definitiva in scriptis, l. Hac lege cit. interlocutoria autem etiam voce ferri potest: dummodo postea in actis describatur, cit. Speculat. §. 8. n. 12. & 14. & Maranta n. 12.

17. Tertio, à definitiva potest appellari: non etiam ab interlocutoria, vim definitivæ non habente, de Jure saltem Civili, l. Ante 7. junctâ Glossâ V. Discussore, C. Quorum appell. non recip. quod tamen permittitur est Jure Canonico antiquò, à quocunque gravamine appellationem permittente, c. Super eo 12. pr. de Appellat. & c. 1. eadem Rubr. in 6. quò loco hac de re pluribus agetur.

Quartò, quantumvis à definitiva saltem, si id statim & non ex intervallo primùm fiat, vivâ voce: ab interlocutoria tamen, de Jure Canonico permittitur appellatio, non nisi in scriptis & expressis gravaminum causis, interponi potest, c. 1. pr. de Appellat. in 6.

18. Quintò, definitiva à judice, qui eam tulit, revocari nequit; quòd, cum ea est lata, officio suo, sive bene, sive malè, functus sit, l. Judex 55. ff. de Re judic. revocari autem ab eo ante sententiam definitivam potest interlocutoria, Quod, licet de Civili in dubium meritò vocetur, Canonico tamen & Tribunalium usu approbatò Jure satis exploratum & proditum est, c. Cum cessante 60. de Appellat. verbis, Statuimus: ut si judex aliquid comminando vel interloquendo protulerit, quò executioni mandatiò alter litigantium gravaretur, & sanò usus consiliò ab hujusmodi interlocutionis vel commi-

nationis effectu, (ab illa vel hac recedendo, eamque revocando) desisterit, liberè in causa cognitione procedat. Unde Interpp. cæterique DD. magno consensu colligunt, posse judicem, appellatione ab interlocutoria sua pendente, revocare sententiam; ut is, qui appellavit (gravamine per sententiæ revocationem sublato) revertatur ad judicem, à quo fuit appellatum. Idem Regulæ instar trahit & desumi etiam solet ex c. Si à judice in junctâ Glossâ V. Gravamen, de Appellat. in 6. & ex verbis, Quod justit. veniit Prator, interloquendò, contrario imperio tollere & repetere licet; de sententiâ definitivis contra, l. 14. ff. de Re judic. Ratio est; quòd, cum sententiâ interlocutoria lis non finiatur, l. Post latam 4. C. de Sent. & Interlocut. eà latà judex officio suo nondum functus, & locus sit arg. à contrario ducto ex l. Judex 55. ff. de Re judic. definitivæ revocationem ei, qui tulit, non permittente; quòd officio suo jam sit functus, cit. Maranta n. 46. Zaccus in l. Quod justit. cit. & Gonzalez in c. Cum cessante cit. n. 2.

Sunt tamen, & ab his DD. & Henr. Poldo Tom. 5. de J. & J. Trañ. §. n. 14. referuntur varii casus, quibus contra Regulam illam judici, etiam interloquente, sententiæ suæ revocatio non est permittita: veluti Primò, si ea mandata jam sit executioni; cum enim tali casu res integra amplius non sit, revocari non potest, nisi de consensu partis utriusque. Secundò, si ea confirmata sit, vel à Principe, vel à superiore, ad quem ab ea bis provocatum est, malè appellatum pronuntiant: vel ab ipso judice interloquente; quòd super revocatione imploratus eam non revocaverit, sed geminaverit. Tertio, si de consensu partis utriusque lata, vel adjuncta sententiæ definitiva, & istius quodammodo pars sit; quòd judex v.g. instrumetorum Authen-

Authenticum aut testes idoneos & admit-
tendos decernat, simulque reum auctori
condemnet v.g. ad solutionem. Quarto,
si iudex appellationem ab interlocutione
sua ad superiorem admisit, & ab isto, ne
in causa procedat, inhibitus fuit. Quinto,
si interlocutoria vim habeat sententiae
definitivae.

20. Sententia enim Interlocutoria du-
plex, & alia Simplex est, alia Mixta: qua-
rum illa manet intra fines interlocutoriae
& negotio principali non obest: ut qua
conceditur dilatio, partes certâ die ad-
esse iubentur, aliquid decernitur post sen-
tentiam definitivam &c. ista ulterius pro-
greditur, & vim habere dicitur definiti-
vae; quod, etsi negotium seu causa prin-
cipalis per ipsam non definiatur, indirectè
tamen tangatur & definiatur quaestio ad
definitivam spectans: vel post ipsam,
officiò iudicis expirante; alia sententia
non speretur, *cit. Maranta de Sententia, à*
n. 42. Gaill. Lib. 1. observat. 130. n. 6. &
Hunnus cit. disp. 23. q. 2. in fine: quales
sententiae interlocutoriae sunt, quibus ju-
dex, se esse incompetentem: eum, qui in
integrum restitutionem petit, aetate mi-
norem non esse: actorem in possessionem
ex secundo decreto mittendum, lapsa fa-
talia & appellationem desertâ, pronuntiat:
quibus reus absolvitur ab observatione
iudicii, imperatur multa, exceptio per-
emptoria admittitur, vel rejicitur &c. *Ma-*
ranta l. cit. à n. 42. Cujusmodi sententiae
vim definitivae habere dicuntur; quod
huic, quoad appellationis interpositio-
nem & alios Juris effectus, aequiparentur;
ut sententiae definitivae vim habere & de-
finitivam esse, aliquando paria esse vide-
antur, *Glossa in c. fin. v. Inanes, de Elect.*
in 6. Bald. in l. Minoribus 6. C. Quibus
ut indign. n. 8. cit. Gaill. n. 5. & Pirthing
ad hanc Rubric. n. 2.

ARTICULUS III. De Circumstantiis Sententiae Definitivae.

SUMMARIUM.

22. Ferenda hac est à iudice competente;
23. Eoque non excommunicato,
24. Et, si plures sint, omnibus praesenti-
bus:
25. Quorum discordantium numerus
major praevalet minori:
26. In paritate, qui pronuntiant pro
reo:
27. Nisi causa specialiter favorabilis sit.
28. Eadem ferenda est à iudice, sedente
pro tribunali:
29. Nisi iudicium Summarium sit,
30. Et partibus citatis ac praesentibus:
31. Nisi earum altera contumaciter ab-
sit,
32. Aut absentia impedimentum iudex
ignoret.
33. Eadem recitanda ex Scripto,
34. Nonnullis casibus exceptis.
35. In loco etiam publico,
36. Et congruo tempore ferenda est.

1. **D**efinitiva Sententia, de qua pra-
cipue agemus, ad sui valo-
rem varias exigit Circum-
stantias & Conditiones.

Et primò quidem; ut proferatur à
iudice competente, sive habente jurisdic-
tionem sufficientem ad dijudicationem
causae, quae inter personas coram ipso liti-
gantes est controversia, *l. Si quis 6. §. 10.*
ff. de Injusto rupto l. Militaris 2. §. l. fin.
C. Si à non compet. quibus locis à non
competente iudice lata sententia nulla
merito habetur; eum extra territorium,
& supra jurisdictionem suam, hoc est, in-
ter per-